

MBO: competent in examinering

- a. Een MBO-opleiding is een **onderwijssysteem** met een input en een output.
- b. Om de kwaliteit van de output te beheersen, heeft zij een **examensysteem** nodig.
- c. Zij zet vervolgens een **systeem van interne kwaliteitszorg (IKZ)** op om de kwaliteit van het examensysteem te beheersen.
- d. En zij houdt een **administratie- en verantwoordingsstelsel (A&V)** bij om te kunnen verantwoorden dat het IKZ-systeem volgens de PDCA-cyclus opereert (Plan-Do-Check-Act).
- e. In het kader van een **systeem van externe kwaliteitszorg** wordt dat A&V-systeem periodiek geïnspecteerd. Als dat A&V-systeem niet aan de eisen voldoet, verliest de opleiding haar examenlicentie.

Het lijkt een beetje ingewikkeld, maar daar kan ik niks aan doen. Zo werkt het nou eenmaal in het moderne MBO, onder regie van het landelijke *Kwaliteitscentrum Examinering* (KCE).¹ En volgens het *Examenverslag MBO 2005-2006* kunnen de meeste MBO-opleidingen daarmee redelijk overweg.² Het Examenverslag, opgesteld door het KCE, is onlangs door de Minister naar de Tweede Kamer gestuurd; daarbij wordt aangekondigd dat de Minister overweegt de examenlicentie van 85 opleidingen in te trekken.³ Dagblad Trouw (24-4-2007) kopt: *Deel examens mbo volgens ministerie onder de maat*.⁴ Maar dat is een tendentieuze conclusie. Volgens het KCE mag alleen maar geconcludeerd worden dat het A&V-systeem van het IKZ-systeem betreffende de kwaliteit van het examensysteem onder de maat was (zie tekstkader).

Verklaringen studiejaar 2005-2006⁵

In 2005-2006 is de examinering van veel instellingen beoordeeld met de nieuwe standaarden. Een onderdeel van de nieuwe werkwijze is dat instellingen aantoonbaar maken dat zij voldoen aan de standaarden. Bij standaarden die een grote overeenkomst hebben met indicatoren uit de standaarden 2004, konden instellingen de bewijzen vaak aandragen. Bij standaarden met een nieuwe inhoud konden instellingen dat vaak niet. De oorzaak daarvan is de korte voorbereidingstijd die instellingen hebben gehad.

Desalniettemin heeft KCE in die gevallen moeten concluderen dat de examinering niet aan de standaarden voldoet. Het niet voldoen aan de standaarden impliceert vaak dat de instelling niet heeft kunnen aantonen dat voldaan wordt aan de standaarden. Dit houdt in dat KCE niet van mening is dat de kwaliteit van de examinering om die reden tekort zou schieten.

Dit verklaart waarom in onderstaande rapporten veel onvoldoende beoordelingen zijn waar te nemen.'

Er zijn twee gebieden waar de meeste MBO-opleidingen hun administratie- en verantwoordingsstelsel nog niet op orde hebben (Examenverslag p. 26-7). Het *eerste* gebied betreft de deskundigheid van de examinatoren die de prestaties van MBO-studenten beoordelen en vervolgens de diploma's uitreiken. Volgens de PDCA-systematiek moet de opleiding over een *quality handbook* beschikken dat aan vier eisen voldoet:

- PLAN: er moeten kwalificatie-eisen op papier staan waaraan beoordelaars moeten voldoen;
- CHECK: er moet een systeem zijn om te toetsen of de beoordelaars aan die kwalificatie-eisen voldoen;
- ACT: er moet een systeem zijn ter voorkoming dat ongekwalificeerden toch als beoordelaars optreden;
- ACT: er moet een systeem zijn opdat ongekwalificeerden zich alsnog kunnen kwalificeren voor hun beoordelingstaken.

Deze vier eisen weerspiegelen een beroepsethiek die normaal is voor professionele onderwijsorganisaties. Maar in de kwaliteitssystematiek van het KCE komt daar nog een vijfde eis bovenop:

- de *uitvoering* van deze procedures moet zodanig worden geadmistreerd en verantwoord dat tegenover de KCE-auditors aannemelijk kan worden gemaakt dat die procedures geen dode letter blijven maar dat ze inderdaad conform het *quality handbook* worden uitgevoerd.

Die vijfde eis klopt als een bus, maar is het niet een beetje teveel gevraagd? Moeten sommige dingen niet aan de professionele zelfregulatie van de onderwijsinstelling worden overgelaten? Zou het bureaucratisch perfectionisme van de ISO- en INK-deskundigen niet een beetje beteugeld moeten worden?

Deze vragen rijzen eens te meer bij een *tweede* gebied waarop het administratie- en verantwoordingsstelsel van de meeste MBO-opleidingen vooralniet op orde blijkt te zijn: het vertrouwen van de klanten in de kwaliteit van de examinering.

De MBO-opleiding levert gediplomeerden aan het beroepenveld. De werkgevers uit het beroepenveld kunnen als klanten van de MBO-opleiding worden beschouwd. Een relevante vraag voor de interne kwaliteitszorg is:

teitszorg is of de klanten tevreden zijn met de kwaliteit van de gediplomeerden. Dat moet worden gecheckt bij vertegenwoordigers van het beroepenveld.

Maar volgens de KCE-systematiek is dat niet voldoende. Bij het beroepenveld moet tevens worden gecheckt of men voldoende vertrouwen heeft in de kwaliteit van de examinering, dus in het systeem van interne kwaliteitszorg (IKZ) waarmee de kwaliteit van het examensysteem beheerst wordt. En de uitkomsten van deze check moeten vervolgens geadmistreerd en verantwoord worden tegenover de KCE-auditoren. Als de woordvoerders van de opleiding dienaangaande met de mond vol tanden staan, loopt de opleiding het risico haar examenlicentie te verliezen.

Hier overschrijden de kwaliteitsdeskundigen naar mijn mening de grens van wat men redelijkerwijs van onderwijsinstellingen mag verlangen. Men kan bij studenten informeren of de *examinering* naar hun ervaring van voldoende kwaliteit is. En men kan bij werkgevers informeren of de *gediplomeerden* naar hun ervaring van voldoende kwaliteit zijn. Maar het is teveel gevraagd dat men ook nog eens bij de werkgevers zou moeten informeren of zij voldoende vertrouwen hebben in de kwaliteit van de examinering. Want daar hebben zij geen verstand van.

Wes Holleman
weblog onderwijs 25-4-2007
www.onderwijsethiek.nl

¹ Website: <http://www.kce.nl/>.

² Kenniscentrum Examinering (2007). *MBO Nederland: competent in examinering? Examenverslag MBO 2005-2006*. URL: <http://www.kce.nl/data/uploads/Bibliotheek/Examenverslag.pdf>; ook: <http://www.minocw.nl/documenten/992a.pdf>.

³ <http://www.minocw.nl/documenten/992.pdf> (brief 23-4-2007, kenmerk: BVE/stelsel/07/992).

⁴ http://www.trouw.nl/hetnieuws/nederland/article697912.ece/Deel_examens_mbo_volgens_ministerie_onder_de_maat.

⁵ Bron: <http://www.kce.nl/?id=7>.